

תורה שבעל-פה

משפט, חברה ורפואה — מספרות השו"ת

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה ורבע.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון — (15x4) — 60 נקודות

פרק שני — (10x4) — 40 נקודות

סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (60 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-5 (לכל שאלה – 15 נקודות).

1. המתת חולה הנוטה למות

- א. (1)** "אין נפשו של אדם קניינו אלא קניין הקב"ה" (רדב"ז, בשו"ת "ציץ אליעזר").
דברי רדב"ז אלה הם הטעם לכמה הלכות.
כתוב שתיים מהן.
(2) חולה גוסס סובל מאוד ממחלתו.
איזו פעולה רפואית יש לעשות למענו אף אם יתנגד לה, ומאיזו פעולה רפואית מותר להימנע לפי דרישתו?
(8 נקודות)
- ב.** הסבר מהי מצוות "השבת גופו", וכתוב באיזה מצב חלה מצוות "השבת גופו" של חולה, ובאיזה מצב אינה חלה. (7 נקודות)

2. זכויות יוצרים

- הרב יחזקאל לנדא, בשו"ת "נודע ביהודה", דן במקרה זה: ראובן כתב ספר ומסר אותו לבית הדפוס של שמעון. שמעון ביקש להדפיס ספר דומה באמצעות האותיות שיצר לשם הדפסת הספר של ראובן. ראובן דרש משמעון תשלום על כך, אולם שמעון סירב.
- א.** הסבר את הנימוק של ראובן לדרישתו, ואת הנימוק של שמעון המדפיס לסירובו.
(6 נקודות)
- ב.** הרב לנדא חייב את שמעון המדפיס לשלם לראובן תמורת השימוש באותיות הדפוס. פסיקתו התבססה על דין "הדר בחצר חברו":
"שהרי גם בדר בחצר חברו, אפילו לא קיימא לאגרא [אפילו אם החצר אינה עומדת להשכרה] אם חיסרו אפילו דבר מועט, מגלגלין עליו כל השכר כפי שנהגה".
(1) הסבר את דין "הדר בחצר חברו".
(2) הסבר כיצד שימש דין זה הוכחה לפסיקת הרב לנדא.
(9 נקודות)

3.

עישון במקומות ציבוריים ובמקומות פרטיים

- א.** (1) "והאידנא דדשו בו רבים [כיום שרבים עושים כן], 'שומר פתאים ה' ' ' ".
 הרב אליעזר וולדינברג, בשו"ת "ציץ אליעזר", כתב שיש המתירים לעשן סיגריות על סמך דברים אלה של חז"ל.
 באר את דברי המתירים לעשן סיגריות, וכתוב כיצד דחה הרב וולדינברג את דבריהם.
(2) כתוב שני טעמים לאיסור לעשן נרגילה.
 (9 נקודות)
- ב.** באר את הכלל "אין חזקה לקוטרא (עשן)", וכתוב איזו הלכה אפשר ללמוד מכלל זה בעניין עישון סיגריות. (6 נקודות)

4.

דינא דמלכותא דינא

- א.** הרב שאול ישראלי ציטט את דברי הרמב"ם, ולפיהם לשם העמדת מלך נדרש בית דין של שבעים זקנים ונביא.
 כיצד אפשר למנות מלך בזמן שאין בית דין של שבעים זקנים ואין נביאים? (5 נקודות)
- ב.** (1) הסבר מדוע במדינת ישראל חל הכלל "דינא דמלכותא דינא", אף שאין במדינת ישראל שלטון של מלך.
(2) מהו התוקף ההלכתי של חוקי התנועה? כתוב שני הסברים (מלבד ההסבר "דינא דמלכותא דינא").
 (10 נקודות)

5.

השמיטה במהלך הדורות (הרב שאול ישראלי)

- א.** כתוב שני טעמים למצוות השמיטה. (5 נקודות)
- ב.** (1) יש הטוענים שהיתר המכירה הוא הערקה על מצוות התורה.
 כתוב תשובה אחת של הרב ישראלי על טענה זו.
(2) לדברי הרב ישראלי, תקנת הפרוזבול היא "זכר לשביעית", ו"אותו עניין עצמו יש לראות בהתנהגות לפי היתר המכירה".
 הסבר מדוע תקנת הפרוזבול והיתר המכירה הם "זכר" למצוות שמיטה מן התורה.
 (10 נקודות)

פרק שני (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

6. מנהגי עדות ונוסח התפילה

- א.** הרב אליהו בקשי דורון כתב על ריבוי המנהגים והנוסחאות בתפילה שאין זה חיסרון אלא הדבר "מעיד על ערכה וחשיבותה של התפילה". הסבר את דבריו. (4 נקודות)
- ב.** הרב אליהו בקשי דורון קבע ששמירת המנהגים של עדות ישראל אינה פוגעת באחדות העם אלא להפך – היא גורמת ל"חיזוק ואחדות של הכלל".
- הסבר מדוע שמירת מנהגי העדות אינה פוגעת באחדות העם, וכיצד היא מחזקת את הכלל. (6 נקודות)

7. גיור וקבלת גרים

- א.** מדוע בית הדין לא קיבל גרים בימי דוד, ומדוע לא קיבל גרים בימי שלמה, ומהו העיקרון שאפשר ללמוד מכך בנוגע לקבלת גרים? (5 נקודות)
- ב.** (1) "ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות... ואין מרבין עליו, ואין מדקדיקין עליו".
- לפי רמב"ם, מדוע אין להרבות ולדקדק בהודעת המצוות לגר?
- (2) "תוכן הגרות הוא הסתפחות לעם ישראל, אלא שלא תיתכן הסתפחות זו אם אינו מוכן לקיים תורה ומצוותיה".
- (הרב שאול ישראלי)
- לפי עיקרון זה, מדוע אפשר להסתפק בהודעת "מקצת מצוות" לגר? (5 נקודות)

8. שביתות

- א.** הרב שלמה גורן כתב שבתקופה שיש הסכם שכר בתוקף בין מעסיק לעובד, יש שביתה שאסור לעובד להשתתף בה ויש שביתה שמותר לעובד להשתתף בה.
- כתוב באילו שביתות מדובר, ונמק את הדין בכל אחת מן השביתות. (6 נקודות)
- ב.** הרב יהודה גרשוני כתב שיש שביתות שמותר לממשלה לאסור את קיומן.
- כתוב דוגמה אחת לשביתה כזאת, והסבר מדוע על פי דין תורה הממשלה רשאית לאסור שביתה כזאת. (4 נקודות)

9. פדיון שבויים

- א. המהר"ם מרוטנבורג היה במאסר, וסירב לאפשר לבני קהילתו לפדותו "יותר מכדי דמיו".
מדוע מעיקר הדין היה מותר לפדותו, ומדוע למרות זאת סירב המהר"ם מרוטנבורג להיפדות?
(4 נקודות)
- ב. (1) כמה פוסקים סבורים כי המגבלה שלא לפדות שבויים "יתר על כדי דמיהן" אינה חלה על שחרור של שבויי צה"ל.
הסבר נימוק אחד לעמדה זו.
(2) לדעת אחד הפוסקים, במצב מסוים אין לשלם כופר למחבלים שחטפו אזרחים.
כתוב מהו מצב זה, ונמק דעה זו.
(6 נקודות)

10. שאלות קצרות

- ענה על שניים משלושת הסעיפים א-ג (לכל סעיף – 5 נקודות).
א. "אפילו החסיד שבחסידיים אין להם רשות לעשות במלאכתן דרך הביטחון, רק כדרכו של עולם".
(רשב"א)
הסבר את דברי רשב"א בהקשר של התנהגות אדם חולה.
ב. בספרי הלכה צוינו שני טעמים למתן שכר גבוה לרופא. כתוב את שני הטעמים.
ג. הרב חיים דוד הלוי התיר למורים המלמדים לימודי קודש לשבות אם שכרם נמוך ואין בו כדי לפרנסם.
כתוב את נימוקו להיתר זה.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך